

LÄRAR- HANDLEDNING

Min nya vän Håken

av Petrus Dahlin & Peter Bergting

En handledning av David Renklint

Introduktion

Om boken

Jag gick den vanliga asfalterade gångvägen runt centrum och bort mot dungen när jag såg honom. Han satt där uppe i en ek. På håll såg det ut som om han hade en svans som hängde ner från grenen.

Aris bor med sin mamma i en miljonprogramsförort till Stockholm. Aris har lärt sig vända ryggen till i skolan, han är snabb, och om han duckar slipper han bli träffad i huvudet av gruset som killarna på skolgården kastar.

Håken, han med den brännande blicken, han som sitter uppflugen på en gren högt uppe i ett träd, verkar veta saker om Aris. Han får Aris att berätta om det jobbiga. Det händer så spännande saker när han hänger med Håken. Saker som Aris aldrig ens vågat drömma om. Men vem är Håken egentligen? Hur kan han veta så mycket om Aris? Och hur kan han ha sådan makt över honom?

Om författaren

Petrus Dahlin debuterade 2004 och har sedan dess skrivit en lång rad barn- och ungdomsböcker, bland annat den mycket populära serien om Kalle Skavank, Skogens systrar-serien och böckerna om Filix Wood. 2016 vann Kurragömma Bokjuryn i kategorin 9–12 år. 2022 förärades Petrus Dahlin med en litterär skylt av Stockholms stad. På Petrus skylt, som är placerad i anslutning till Skogskyrkogården, finns ett citat från Kalle Skavank-boken Motorsågar i Björkhagen. Petrus Dahlin är även ledamot i Svenska Barnboksakademin.

FOTO: KAUSA GÖRANSSON

Om illustratören

Peter Bergting (född 1970) är illustratör, författare och serie-skapare. Han har illustrerat rollspelsböcker, serieböcker, grafiska noveller, och har även skrivit och illustrerat egna verk. Han har också gjort hundratals omslag till barnböcker, serieböcker samt fantasyromaner, av författare som Astrid Lindgren, Philip Pullman och J.R.R. Tolkien. Peter Bergting har Augustnominerats två gånger och är ledamot i Svenska Barnboksakademin.

FOTO: ALBIN HÄNDIG

Jobba vidare med boken

Min nya vän Håken kan användas i flera ämnen inom skolan utöver svenskan och användas som diskussionsunderlag i samband med bland annat samhällskunskap och bild, med fokus på exempelvis samhällsklass och utanförskap, eller bildanalys av illustrationerna.

Nedan följer några exempel på punkter från olika ämnens centrala innehåll för årskurs 4–6 i Lgr22 som kan kopplas till *Min nya vän Håken*, antingen som fristående lektionsstoff eller som grunden för ett ämnesöverskridande arbete. Då det är så många punkter från det centrala innehållet i svenska samt svenska som andraspråk som kan kopplas till läsningen av boken och diskussionen om den nämns inte dessa ämnen nedan, men svenskämnet har legat som grund för formuleringen av majoriteten av läsförståelsefrågorna.

Sedan kommer de ovan nämnda läsförståelsefrågorna kopplade till varje kapitel och slutligen finns det förslag på frågor att diskutera efter läsningen. Frågorna är tänkta att utveckla elevernas läsförståelse och samtidigt väcka läslust. Alla frågor kan användas fristående från varandra och som exempel kan fokus vara på enbart ”på raderna”-frågorna, som handlar om berättelsens handling. I vissa grupper och vid vissa tillfällen kan detta fungera bättre som lässtrategi än att analysera för djupt eller att koppla för mycket till elevers egna erfarenheter.

Läsförståelsefrågorna är indelade i tre kategorier:

- *På raderna*, som handlar om att hitta svaret i texten. Det explicita.
- *Mellan raderna*, att dra egna slutsatser, analysera, inferera och tolka. Det implicita.
- *Bortom raderna*, att reflektera och tänka mer utanför berättelsen, antingen genom att diskutera i helklass eller mindre grupper. Här görs också kopplingar till elevens egna erfarenheter.

Lgr22

Biologi

- Människans pubertet, reproduktion, sexualitet och identitet samt frågor om relationer, kärlek och ansvar.

Bild

- Framställning av berättande och informativa bilder, till exempel serier och illustrationer till text.
- Olika element som bygger upp och skapar rumslighet i två- och tredimensionella bilder, till exempel linjer, färg och hur kombinationer av dessa kan användas i bildskapande arbete.
- Bilder ur elevernas visuella kulturer som gestaltar identitet, grupptillhörighet och normer.
- Hur bilder påverkar och förmedlar budskap. Ord och begrepp för att kunna samtala om bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Religionskunskap

- Hur religioner framställs och representeras på olika sätt i media och i andra sammanhang och hur det kan påverka människors bilder av sig själva och andra.
- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu.
- Samtal om och reflektion över vardagliga moraliska frågor utifrån elevernas egna argument och olika religiösa tolkningar. Sådana frågor kan till exempel handla om ansvar, utanförskap, kränkningar, jämställdhet och sexualitet.

Samhällskunskap

- Sociala roller och normer i olika sammanhang, till exempel inom familjen och i vänskapsrelationer. Könroller, jämställdhet och sexualitet.
- Sociala skyddsnet för barn i olika livssituationer, i skolan och i samhället.
- Exempel på skilda ekonomiska och sociala villkor för barn, i Sverige och i olika delar av världen.
- Samhällets behov av lagstiftning samt några olika lagar och påföljder. Kriminalitet och möjliga konsekvenser för individ och samhälle.
- De mänskliga rättigheterna och deras betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Principen om likabehandling, inklusive skydd mot diskriminering.
- Aktuella samhällsfrågor och olika perspektiv på dessa.

Berättelsen är också en bra ingång i skolans värdegrundsarbete, där Aris situation kan användas för att diskutera bland annat "Grundläggande värden" och "Förståelse och medmänsklighet" från första kapitlet i Lgr22. Ett exempel kan

vara att lyfta citatet ”Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse” och prata med eleverna om klass och utanförskap, och även om ämnen som respekt och hämnd.

Skolans övergripande mål och riktlinjer med fokus på normer och värden från kapitel 2.1 är också relevant. Som exempel kan jämställdhet och diskriminering diskuteras utifrån Aris situation i förorten, och med sin mamma, och kan kopplas till punkten om att alla som arbetar i skolan ska medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet. Det kan också kopplas till punkten om skolans mål att varje elev:

- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

Före läsningen

Beskriv omslaget, med ett eller flera ord. Lek med adjektiv.

- Vilka detaljer kan du se?
- Vad gör dig mest nyfiken?
- Har du läst eller sett något liknande?
- Vad tror du att den här kommer handla om?
- Har du läst något annat av författaren?

Under läsningen

Oavsett om det är högläsning eller tyst läsning kan det finnas behov av att stanna upp och diskutera en del ord och uttryck. Eleverna kan själva också samla på sig svåra ord som sedan kan användas i övningar, och för att göra tydliga kopplingar till andra ämnen.

Läsförståelse-frågor

Vägen

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Genomborrande, snirklig

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Är boken i skriven i första (jag) eller tredje person (han/hon)? (på raderna)
- Vem är Ibbe? (mellan raderna)
- Vad menar han med "så kallade" om sitt bord och rum? (mellan raderna)
- Vad menas med ett Ica basic-liv? (mellan raderna)
- Har du hört uttrycket miljonprogram förut? Ta reda på varför det kallas just så! (bortom raderna)

Stenen

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Psykolog, stenansikte, hysteriskt, hundra säker

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vem är Aris? (på raderna)
- Vem är Håken? (på raderna)
- Varför har inte Aris hört sitt namn på ett tag? (mellan raderna)
- Vem är den grekiska psykologen? (mellan raderna)
- Aris säger att om man ska ha något metaforiskt smetigt lager över hela kroppen ska det vara något man tycker om. Vad skulle du ha valt? (bortom raderna)
- Förklara vad han menar med att han kände brännande laserstrålar genom sin jacka. Varför skulle författaren välja att skriva så snarare än att Håken stirrar på Aris? (bortom raderna)

Jackan

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Spänna blicken i någon, kulsprutekärve, tystnadsplikt, sno runt, komplimang

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Hur gick matteprovet? (på raderna)
- Vem ser Aris på rasten? (på raderna)
- Vilken färg har Håken på sin jacka? (på raderna)
- Hur kan Aris veta hur det känns att få grus kastat på sig? (mellan raderna)
- Förklara hur Aris lyckas prata om att hänga med på lektionerna och att glida fram i en flod i samma stycke (bortom raderna)
- Det är inte helt ovanligt att inte riktigt veta hur man ska ta en komplimang, eller besvara den. Har du upplevt det någon gång? (bortom raderna)

Skorna

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Perspektiv, orubblig, alien, ufo, sneakers

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför lämnar han jackan hemma? (på raderna)
- Varför skulle Håken se livet ur ett annat perspektiv? (mellan raderna)
- Hur menar han att hans hemort ser ut som en grund byggd av aliens? (mellan raderna)
- Minns du varför lögnare kunde vara just kletiga? (mellan raderna)
- Vad tänker du om formuleringen "vrida mig ur hennes omtänksamma grepp"? Vad kan det betyda? (bortom raderna)
- Vad har du för skostorlek? (bortom raderna)

Ravinen

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Ravin, dunge, siluett, beskjuten, sicksack, strumplästen

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad har han lagt under täcket? (på raderna)
- Varför heter kapitlet Ravinen? (mellan raderna)
- Varför känns det som att han studsar fram och som att han nästan skulle kunna flyga? (mellan raderna)
- Vad hände med Aris skor? (mellan raderna)
- Ordet siluett kan också stavas silhuett och har en stum bokstav. Kan du komma på fler ord med stumma bokstäver? (bortom raderna)

Uppdraget

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Dragningskraft, uppflugen, piskställning, uppgivenhet, gavel

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad ska Aris lämna åt Håken? (på raderna)
- Varför undviker han centrum? (mellan raderna)
- Vad menar han med att han nästan kan känna jordens dragningskraft genom de gamla skorna? (mellan raderna)
- Varför låter Aris bli att fråga vad det är i paketet? (mellan raderna)
- I ett tidigare kapitel åt Aris och hans mamma bara pasta, nu har de bara ätit ris. Vad tror du att författaren vill förmedla genom att karaktärerna äter det? (bortom raderna)

Paketet

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Syre, entré, loj

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vart är han på väg? (på raderna)
- Varför tittar tjejen i receptionen på Aris armar? (mellan raderna)
- Varför pratar han om sin pappa? (mellan raderna)
- Kan du förklara metaforen att Aris är som en energidryck? Kan det bytas mot någon annan dryck? (bortom raderna)

Svaren

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Fåordig

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- På vilket sätt har Aris mamma gjort sig till? (på raderna)
- Vad äter de? (på raderna)
- Vad menar han med att isen har smält lite i mammas mun? (mellan raderna)
- Vad menar han med att han och mamma kollade på tv för varandras skull? (mellan raderna)

Färgerna

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Generad, neutral, baxa, linning, adrenalin, trofé

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad är det för veckodag? (på raderna)
- Varför händer det inte så mycket i Aris liv oavsett om det är vardag eller helg? (mellan raderna)
- Vad menas med ögon som är som låsta missiler på Aris? (mellan raderna)
- Hur kan man "ge färg" åt en mening? (bortom raderna)

Världen

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Azurblå, vindlande, matos, buskage, logik, söka av, uppfinningsrik

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad har Aris tagit med sig? (på raderna)
- Vad menar han med att lampor och skyltfönster skriker mot honom? (mellan raderna)
- Vad gör Aris och Håken mot människorna? (mellan raderna)
- Vad betyder det att framfickorna var fulla med feta siffror? (mellan raderna)
- I det här kapitlet finns det väldigt mycket sinnesintryck, förutom synen. Försök att hitta exempel på saker som hörs eller som Aris känner lukten av! (bortom raderna)

Förhöret

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Humma, nedlåta sig, dubba

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför är Aris mamma arg? (på raderna)
- Vad är det för träd som Håken sitter i? (på raderna)
- Varför heter det här kapitlet Förhöret? (mellan raderna)
- Varför tror du att han river ner affischen? (mellan raderna)
- Tror du att du kan ”känna skillnad på tyst och tyst”? (bortom raderna)
- Vilken är din favoritdag i veckan? (bortom raderna)

Håken

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Föraktfull, strupe, oberäknelig, front, slukhål, tuppfäktning, tärningen är kastad

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför går de mot centrum? (på raderna)
- Varför ångrar Aris att han tog sina gamla skor? (mellan raderna)
- Vad är det för bultande knölar som växer i Håkens panna? (mellan raderna)
- Författaren använder flera gånger liknelser och metaforer som handlar om hajar och stormar i det här kapitlet. Varför tror du att författaren valde just dessa saker för att jämföra med? (bortom raderna)
- Har du hört ordspråket ”tärningen är kastad”? Vet du vad det betyder? Det finns en hel del ordspråk och talesätt som är väldigt gamla. Prova att googla det här ordspråket och läs mer om det! (bortom raderna)

Reviret

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Avdomnad, sprudla, pinka revir, göra kaos

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför heter kapitlet Reviret? (mellan raderna)
- Varför kastar Aris iväg skorna? (mellan raderna)
- Vad betyder det att mamma är lördagsglad? (mellan raderna)
- Aris ser ordet respekt lysa på deras jackor. Vad är egentligen respekt? Är respekt att vara rädd för någon? (bortom raderna)
- För första gången sitter Aris och Håken bredvid varandra i trädet. Innan har Aris tittat upp från marken eller bara lyckats klättra upp en liten bit. Vad tror du att det här betyder/symboliserar? (bortom raderna)

Grådagen

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Inbillning, fosterställning, flipprande

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför är det blod på lakanet? (på raderna)
- Varför bråkar Aris med sin grekiska psykolog? (mellan raderna)
- Vad menas med att frågan landar på golvet mellan dem? (mellan raderna)
- Varför heter positionen fosterställning? (bortom raderna)
- Har du varit i en kyrka eller moské någon gång? Är det tyst där? (bortom raderna)

Vägen II

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

Trappavsats, pulsera

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad gör Aris utanför lägenheten? (på raderna)
- Varför påminner soppåsen Aris om lögn? (mellan raderna)
- Vad är det för två knivstick som bränner Aris? (mellan raderna)
- Vad tror du att Aris menar med att han vill se färgerna på sitt sätt? (bortom raderna)

Efter läsningen

- Vad tror du kommer hända sen? Det finns inga rätta svar, utan gissa och fantisera om det kommer hända något mer med Aris.
- Vem eller vilka i berättelsen kan du själv känna igen dig i?
- Finns det något som du tycker att författaren kunde ha skrivit annorlunda?
- Vad gillade du mest med boken?
- Fanns det något du inte gillade lika mycket?
- Varför tror du att boken heter *Min nya vän Håken*? Kan du hitta på några alternativa boktitlar?
- När var det som mest spännande?
- Har du någon favoritscen, favorithändelse eller favoritkapitel?
- Har du någon favoritillustration?
- Har du läst eller sett något annat som påminner om den här boken?
- Har du läst något annat av författaren?
- Om det kom en uppföljare, vad tycker du att den skulle handla om?
- Är det något i boken du funderar på eller undrar över som du inte har fått svar på?
- Var boken läskig? Eller obehaglig?
- Vad är egentligen läskigt?
- Har du hört namnet Håken förut? Gissa vad det kan komma ifrån. Googla sedan och läs på om dess ursprung. Känns det logiskt att författaren valde just det namnet? Påverkar den här vetskapen hur du tolkar berättelsen?